

Valitud teemast tuleb kinni hoida

Nõuandeid eksamikirjandi kirjutajaile

REET VÄÄRI

riigieksamihindaja

Laupäeval, 25. aprillil toimub tänavune esimene riigieksam, milleks on traditsiooniliselt kirjand.

Möödunudaastane kogemus näitas, et paljud abiturientid kaotasid hindepalle seepärast, et nad ei olnud teemast aru saanud või seda enda jaoks piisavalt lahti kirjutanud - nii kaldusid tööd pealkirjast mööda libisema.

Eksamitulle astudes tasuks mees pidada järgmisi põhimõtteid:

- Valige teemat väga hoolikalt. Kaaluge, kas pealkiri on teile arusaadav. Kui tekib väiksemgi kahtlus, et teema ei ole mõistetav või on liiga ebamäärane, valige mõni teine.

- Koostage mõistekaart, milles järjestage mõtted tähtsuse järgi enne, kui asute kirjutama. Nii väldite tühja heietamist ja teemast möödakirjutamist.

- Ärge alustage sissejuhatust heietusega maailma loomisest või sellest, kuidas ahvist inimene sai. Sissejuhatuse peab olema teemakohane, seda avav või piiritlev.

Möödunud aastal parandasin vähemalt kaheksa maailmaloomise esitust teemal "Oleme muutuste kiirteel".

- Püüdke arutleda teemakohaselt - avage teema põhjalikult ja mitmekülgsest. Vältige elamuskirjandeid, mis ainult jutustavad ja kirjelavad. Hoidke silme ees pigem küsimust *miks?*, mitte *kuidas?*

- Olge ettevaatlikud kategooriliste väidete esitamisega, sest probleemidel võib olla mitu külge, elus pole kuigi palju suhtelisust.

- Vältige ülepaisutatud pateetikat ja *sina*-vormi kasutamist. Arutlev kirjand eeldab põhjendusi, selgitusi, oma väidete tõestusi, asjakohaseid näiteid, mitte sisutühje õhkamisi ja retoorilisi tundepehanguid.

- Oma mõtted, arvamused, isikupärane stiil ja lähenemisenurk on teretulnud, kuigi igas lauses ei so-

biks rõhutada *minu arvates, ma mõtlen, et jne*, sest on päris loomulik, et kirjutaja esitab oma mõtteid. Kui on vajadus teiste mõtteid kasutada, võib kas tsiteerida või öelda näiteks, et *Jaan Kross on rõhutanud...*

- Kirjandusliku teema valik eeldab nõutud teose (teoste) tundmist. Ärge valige teemat, kui teosed on lugemata.

Möödunud aastal parandasin seitse kirjandit, milles avastasin, et kirjutaja ei olnud lugenud või oli teose täiesti ära unustanud. Hindajad on pädevad ega lase ennast petta ebamäärase jutuga.

- Kokkuvõtte ei tohi olla võõrkeha nagu *deus ex machina*, s.o taevast toodud jumal olukorra lahendamiseks. Kokkuvõtte peab olema loogiline ja lühike lõpetus teie arutlusele.

- Kirjand olgu väliselt korrektne, tähed ametlikult fikseeritud kujul. Möödunud aastal pidin neljas töös parandama eriskummalisi tähevigurdusi nagu *suuRRIigi, yx jt*.

- Ebamäärase laiussega sõnavahed võidakse kergesti veaks lugeda. Seepärast olgu sõnad selgelt kas kokku või lahku kirjutatud.

- Käekiri olgu loetav. See ei ole formaalne nõue, sest hindamiskomisjonil on õigus mitteloetavad tööd jätta arvestamata. Mullu oli minu käes parandada üksteist väga halva ja peaaegu loetamatu käekirjaga tööd.

- Lehekülgi ei tohi meelevaldselt lühendada, jättes alla ja üles mitu tühja rida.

- Tekst peab olema kirjutatud äärejoonest äärejooneni, välja arvatud taandread. Ei ole mõtet jätta paremat serva poolelt leheküljelt tühjaks.

- Võib ja peab kasutama sõnade poolitamist, kui selleks tekib vajadus. Kui on tegemist liitsõnaga, siis peaks poolitama võimalikult liitumise kohalt.

Veel on natuke aega õppida, et riigieksamite tulemused saaksid pääsetäheks tulevikku.